

A G U S T Í
C E N T E L L E S

(1909-1985)

FOTOPERIODISTA

*Arribada del President Lluís Companys del penal de Santa Maria, El Puerto de Santa Maria (Cadis).
Barcelona, 1 de març de 1936.*

Referir-se a l'obra d'Agustí Centelles no ens pot circumscriure a l'anàlisi estricta d'un corpus de treballs fotoperiodístics sinó que forçosament ens trasllada a una reflexió, en una perspectiva històrica, sobre el fet fotogràfic en general i sobre la naturalesa de document de la imatge fotogràfica en particular. Més enllà del personatge concret, del fotògraf concret, de l'artista concret, Centelles exemplifica –i aquí rau la seua grandesa– una ruptura en les maneres d'enfrontar-se amb la realitat i en la tria de les eines idònies per a aquest enfrontament. Centelles pertany a una generació dominada per la irrupció dels mitjans de comunicació de masses, pel cinema, per la velocitat, pels avenços tecnològics, per la producció industrial en sèrie, per assajos socials revolucionaris... Aquesta generació viu també l'eclosió del fotoperiodisme, una modalitat de la fotografia de premsa que s'explica per un fenomen històric ric en factors diferents. El primer aspecte consistiria en la idea comunament acceptada de la proclivitat natural de la cambra vers la descripció fidedigna del real. La fotografia havia desplaçat la imatge feta a mà de les pàgines dels diaris no perquè fos més versemblant sinó perquè era més creïble. En el periodisme literari la credibilitat d'una crònica rau en el mateix prestigi del periodista; en la fotografia d'informació, en canvi, és el

mitjà mateix qui té aquesta credibilitat: el dispositiu òptico-mecànic del sistema garanteix que el que veiem a la imatge és el que passava davant de l'objectiu. Una certa aurèola d'empremta natural o de registre automàtic impregna, doncs, la identitat de la imatge fotogràfica.

Podríem concloure, doncs, que en un text periodístic ens importa la firma (del periodista o institucionalment de la publicació) i en una fotografia de premsa no, o no tant, o no gens. En fotografia de premsa, la firma, si ens hi resulta evident, participarà dels valors plàstics o fins i tot comunicatius de la imatge, però no té res a veure amb la seua capacitat de convicció.

Centelles viu, de Catalunya estant, immersit en una Europa que en el període d'entreguerres estimularà l'emergència d'una nova premsa liberal i competitiva. Les democràcies burgeses que es desenvolupen als països occidentals després de la I Guerra Mundial desvetllen la necessitat de la informació. La premsa, la ràdio i el cinema s'erigeixen en els primers *mass media*.

Precisament el caràcter popular i multitudinari de llur audiència convencerà els estrategues dels grans grups editorials dels avantatges de la imatge fotogràfica sobre el text: major densitat informativa, comprensió immediata, major poder de suggestió, camuflatge del tractament retòric i, en especial, com s'apuntava abans, major credibilitat. Això fa néixer el concepte de premsa il·lustrada: els lectors prenen consciència que amb els seus propis ulls veuen només un fragment molt petit del món, de la gent i dels seus fets; però a partir d'ara els reporters gràfics veuran per ells, esdevindran els seus ulls a distància. Viatjaran amb ells, presenciaran amb ells els grans esdeveniments, compartiran els moments indelebles de la història.

En el camp de la tecnologia fotogràfica s'esdevindria una veritable revolució, a la qual cal prestar atenció d'una manera més detallada.

Sens dubte la *Leica* seria aclamada com l'aparell *vedette* de l'època. El 1934 Centelles en va comprar una i es va convertir potser en el primer reporter espanyol que utilitzava professionalment el pas universal. En molts aspectes, la tecnologia fotogràfica aconseguia una maduresa funcional molt semblant a la que tenim en els nostres dies. Amb la simplificació de totes aquestes facetes, el reporter estava en condicions de concentrar-se en les qüestions essencials del reportatge. El nou fotoperiodisme ja no l'obstaculitzaria cap altra trava.

La categorització de *fotoperiodisme modern* sol analitzar-se com un moviment homogeni, però en realitat presenta dues onades successives. La Guerra Civil espanyola marcaria justament una fase on se superposen totes dues. La primera es caracteritza per la recerca de la notícia i la seua síntesi en unes imatges d'impacte. Es tractaria del document gràfic en estat brut, sense polir, és a dir, sense aparent elaboració. A la segona, desenvolupada sobretot després de la II Guerra Mundial, el fotògraf reclama el dret d'interpretar i de donar una versió dels fets que presencia. El fotògraf vindica un periodisme d'opinió. Es rebel·la contra la seua condició de mercenari al servei de les directrius d'una publicació i es consolida un esperit corporativista per lluitar contra aquesta situació.

Centelles pertany al primer d'aquests dos grups i, com a genuí representant, les seues imatges manquen de firma i d'estil. Que a les imatges de Centelles els manque la firma vol dir que el fotògraf vol fer prevaler el carisma realista del mitjà. Que hi manque estil vol dir que anteposa l'eficàcia del missatge a una eventual vel·leïtat expressiva. Sota l'aparença del document en estat pur —mer testimoni de presència—, sota la deliberada manca d'estil, Centelles fa seua —com ho fan també altres famosos col·legues estrangers— aquesta estratègia ètica i estètica, per posar-la també al servei d'una causa. La fotografia és un mitjà, no un fi, l'objectiu del qual consisteix a il·lustrar uns continguts infor-

*Escola Nova Unificada.
Barcelona, S. D.*

matius determinats, de la manera més convincent possible. Per això recorre, si és imprescindible, al reenquadrament del negatiu, al fotomuntatge (recordem nombroses portades de *La Vanguardia*) o fins i tot a la posada en escena. Això Centelles no ens ho va voler escamotejar mai.

Un procés que en definitiva palesa que al fotògraf no se li demanen documents sinó símbols. Símbols que semblen documents.

Reconèixer aquest cúmul de circumstàncies *in situ* i oportunament –no amb la comoditat d'observació de què disposem ara– acredita Centelles com un dels grans pioners del fotoperiodisme modern. Aquesta és la conclusió més important.

Extracte del text «Agustí Centelles com a model» de Joan Fontcuberta per al catàleg de l'exposició antològica *AGUSTÍ CENTELLES (1909-1985) FOTOPERIODISTA*. Fundació Caixa de Catalunya, Barcelona 1988.

*Atletisme a l'estadi de Montjuïc.
Barcelona. 1936.*

IVAM CENTRE JULIO GONZALEZ

27 JUNY / 25 AGOST, 1991

Guillem de Castro, 118 - 46003 València
Tel. (96) 386 30 00 - Fax (96) 332 10 94

De dimarts a diumenge d'11 a 20 hores
Diumenge, dia del Museu, entrada gratuïta
Dilluns tancat

 GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I CIÈNCIA

L'obra d'Agustí Centelles és cada vegada més valorada, tant a escala nacional com internacional. La llarga trajectòria professional d'aquest fotògraf se centra en els anys de la República i els de la Guerra Civil, a través d'aquelles imatges punyents i colpidores que ja formen part de la història de la fotografia universal i que són les que li han donat més notorietat.

L'exposició antològica que ara presentem vol ser un resum de tota l'obra d'aquest gran fotògraf. A més de les seues conegudes imatges del conflicte bèl·lic de 1936-1939, hi ha altres fotografies, moltes de les quals eren fins ara desconegudes perquè van romandre ocultes, primer a causa de l'exili i després en els arxius familiars. Són obres que fan referència a la vida quotidiana, al fet divers, al paisatge, al retrat... a tot allò que en el seu moment conformà l'univers visual d'Agustí Centelles. Un recorregut per la seua vida mitjançant un seguiment acurat del seu extens arxiu de negatius, fins ara majoritàriament inèdit.

Amb aquesta exposició d'homenatge hom tracta de situar Agustí Centelles en el lloc que li correspon en la història de la fotografia, en els orígens del fotoperiodisme mundial i en la memòria col·lectiva del nostre poble.

Fundació Caixa de Catalunya

*Guàrdies d'assalt a la cruïlla dels
carrers Diputació i Bruc.
Barcelona. 19 juliol de 1936.*

IVAM CENTRE JULIO GONZALEZ
Mostra de l'Exposició Antològica
AGUSTÍ CENTELLES (1909-1985)
FOTOPERIODISTA
de la **FUNDACIÓ CAIXA DE CATALUNYA**